

Pled d'avertura da la sessiun da zercladur 2024
President dal Cussegl grond Franz Sepp Caluori

(Valair vala il pled discurre)

Stimadas deputadas e stimads deputads

Stimà signur president da la Regenza Jon Domenic Parolini

Stimada dunna cussegliera guvernativa Carmelia Maissen

Stimads signurs cussegliers guvernativs Marcus Caduff, Martin Bühler e Peter Peyer

Stimadas dunnas e stimads signurs

Sehr geehrte Damen und Herren

Gentili signore, egregi signori

Vus tuts enconuschais segiramain il proverb: «Ins mangia er cun ils eglis.» Sco gastronom èsi stà per mai ina situaziun sorprendenta, cura che jau sun stà envidà a mangiar avant onns en il restaurant legendar da quella giada «blindekuh» a Turitg. Perquai che là na mangian ins betg cun ils eglis. «blindekuh» era ed è in restaurant popular en il stgir che promova il dialog e la chapientscha vicendaivla tranter las persunas che vesan e las persunas che na vesan betg. In project da model da la fundaziun blindekuh ch'è dapi il 1998 in bun exempel per l'inclusiun.

Cuminaivlamain per in futur inclusiv – cun questa ferma visiun fan instituziuns, organisa-ziuns, interpresas e la societad civila attent dapi mez matg en l'entira Svizra sin ils dretgs da las persunas cun impediments, quai en il rom dals Dis d'aziun per ils dretgs da las persunas cun impediments 2024.

Cun passa 50 acziuns metta er il chantun Grischun in ferm segn per l'inclusiun. Da quai m'allegrel jau persunalmain zunt fitg e da quai dastgain nus esser fitg superbis. Ed igl è ina buna raschun per deditgar mes pled a quest tema e d'exprimer il medem mument mes en-grament per il grond engaschament da las partenarias e dals partenaris d'aziun involvids.

Avant 10 onns – il 2014 – ha la Svizra suttascrit la Convenziun da l'ONU davart ils dretgs da las persunas cun impediments e dapi 20 onns è en vigur la Lescha davart l'egualitad da per-sunas cun impediments. Uschia essan nus tuts obligads da conceder ils medems dretgs a las persunas cun impediments e da lavurar per ina societad inclusiva. Quests dus terms impur-tants ans fan endament, quant enavant che nus essan vegnids e quant lunsch che nus stuain anc ir.

Inclusiun è in grond pled. El signifitga che mintga persuna – independentamain da sias carac-teristicas individualas – po participar senza restricziuns a la vita sociala. El signifitga access a la furmaziun, al provediment da la sanadad, al martgà da lavur, al spazi da viver ed ad infur-maziuns. Ed el signifitga surmuntar barrieras – fisicas, socialas e culturalas.

Jau hai gia ditg al cumenzament: La Convenziun da l'ONU davart ils dretgs da las personas cun impediments oblighescha. Il Grischun prenda serius questa obligaziun. Ils resultats da l'analisa da la situaziun, ch'è vegnida fatga l'onn passà, mussan ch'il Grischun è posiziunà bain. Nus avain purschidas d'abitar e da lavurar multifaras, scolas integrativas e bleras activitads en ils secturs da sport e da cultura. Ma nus na dastgain betg star cun ils mauns en crusch. Il nov Post specialisà e da coordinaziun per l'egualitad e per ils dretgs da las personas cun impediments, che vegn a cumenzar il 2025 cun sia lavur, è in pass impurtant. En noss chantun vegn el a far avanzar ulteriuramain la realisaziun da la Convenziun da l'ONU davart ils dretgs da las personas cun impediments ed a promover la sensibilisaziun en la populaziun.

Questas bunas notas n'ans delibereschan betg da la responsabladad che nus avain sco deputadas e deputads elegids, sco politicras e politichers e sco commembras e commembers da la societad civila. Jau ma sun dumandà, co che las personas cun impediments van enturn en il mintgadi cun barrieras che n'èn betg relevantas, betg evidentas u gnanc visiblas per personas senza impediments. Preziadas deputadas e deputads, ans mettain nus ina giada en la situaziun da personas che na pon oz e qua betg simplamain suandar nus, perquai ch'ellas n'audan nagut. En la situaziun da personas che ston l'emprim verifitgar, sch'in restaurant u la visita d'ina occurrenza è senza barrieras. En la situaziun da personas cun autissem che resentan la furmaziun sco ina sfida psichica. En la situaziun da personas che vulan ir en moda autodeterminada tras la vita, che vulan gudagnar daners cun lavurar, che vulan tgirar amicitias.... En la situaziun da personas sco nus, cun sumegliantas pretaisas, sumegliants giavischs e dretgs en nossa societad.

Il pled inclusiun vegn discutà da tuts. Faschain nus sco politicras e politichers dentant propi avunda per porscher a personas cun impediments ils medems dretgs e las medemas schanzas? Mes facit: Nus essan sin la dretga via, ma nus stuain agir pli svelt, pli consequent e pli sapientivamain. La pli gronda barriera ves jau numnadamain en la schientscha da nossa societad. Personas cun impediments n'èn numnadamain betg ina chargia, mabain in enritgiment. En quest punct qua stuain nus tuts anc sensibilisar dapli la societad. Quai che cumenza pitschen, po numnadamain avoir gronds effects.

Prendai cun Vus mes appel e giai conscientamain e cun egls averts tras il mintgadi. As dumandai en mintga situaziun: Vegnan las personas cun impediments qua a lur cunfins? E tge poss jau, tge pon la politica e la societad far cunter quai? Ensemen pudain nus metter en moviment bler.

Gidai tuts a megliar la qualidad da viver da las personas cun impediments en noss chantun.

In pass immediat pudain nus far oz. Vus tuts avais survegnì ina invitaziun. Jau As intimesch d'inscuntrar questa saira suenter la sessiun las partenarias ed ils partenaris dals Dis d'acziun per ils dretgs da las personas cun impediments dal Grischun.

Jau declar la sessiun da zercladur 2024 per averta.